

บทที่ ๑๐

ศาสนาฮินดู (Hinduism)

๑. ข้อที่ควรทราบทั่วไป

ศาสนาฮินดู คือศาสนาของชาวฮินดู ศาสนานี้อาจเรียกนามได้ว่า “ด้นาคนธรรม” แปลว่า “ธรรมหรือศาสนาอันเป็นของเก่าหรือนิรันดร์” เพราะเขาถือว่ามรดกธรรมอันเป็นนิรันดร์ หรืออาจเรียกได้ว่า “ไวทิกธรรม” แปลว่า “ธรรมหรือศาสนาที่เนื่องด้วยคำสอนในพระเวท” ชาวฮินดูถือว่าศาสนาของเขามีมาก่อนประวัติศาสตร์ และเก่าแก่ที่สุดในโลก แต่ผู้ทบทวนศาสนาเขนก็อ้างว่าศาสนาเขนเก่าแก่ที่สุดในโลก เพราะมีศาสดามาแล้วก่อนหน้านั้นหาวี่ระถึง ๒๓ องค์ เฉพาะศาสดาองค์แรกของศาสนาเขนมีอายุยืนถึงแปดล้านสี่หมื่นปี เขาถือว่าศาสนาเขนเป็นต้นเดิมของศาสนาฮินดู แต่ศาสนาฮินดูแตกแยกออกไปด้วยความหลงผิดหรือเข้าใจผิด และเนื่องจากฐานะในปัจจุบันของศาสนาเขนกำลังแสดงว่า ศาสนาเขนอาจถูกศาสนาฮินดูกลืนไปหมด

เราจึงควรศึกษาคำสอนอื่นดูว่าเป็นอย่างไรในบทเพื่อประกอบการศึกษาและการค้นคว้าต่อไป

คำสอนอื่นนั้นไม่มีระบบใดระบบหนึ่งแน่นอนลงไป เพราะประกอบด้วยคัมภีร์และทศนะมากมาย ดัทธิพิชิตีมีมากมายยากที่จะกำหนดลงเป็นแบบฉบับได้ เพราะแต่ละถิ่นแต่ละแห่งก็มีดัทธิพิชิตี และเทพเจ้าที่เคารพนับถือของตนเอง. ความเชื่อถืออาจจะแตกต่างอย่างตรงกันข้าม แต่ทุกฝ่ายก็อ้างได้ว่าเป็นคำสอนอื่นดูด้วยกัน ถ้าจะกล่าวโดยอุปมา ก็เหมือนผลไม้ของประเทศใหญ่แห่งหนึ่งที่ใช้ภาษาหลายภาษา มีชนบประเพณีความเชื่อถือต่างกันเป็นอันมากไป แต่เมื่อรวมกันแล้วก็เรียกว่าชนชาติของประเทศนั้น

นักการศึกษาบางคนแยกคำสอนพราหมณ์เป็นคำสอนหนึ่ง คำสอนอื่นดูเป็นอีกคำสอนหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่จำเป็น เพราะคำสอนอื่นดูก็รับของของเก่าเป็นแต่เพิ่มของใหม่เข้าไปเท่านั้น

เซอร์ เมอเนียร์ วิดเดียมส์ อธิบายแยกให้เห็นว่า “คำสอนพราหมณ์” นั้น วางหลักลงไปด้วยคำฉันท์ที่กล่าวว่า “เอกเมว อทวิติยม” ซึ่งแปลว่า “หนึ่งเท่านั้น ไม่มีสอง” หมายความว่า ไม่มีอะไรมีอยู่เป็นอยู่โดยนอกจากพระพรหม นอกจากพระพรหม เป็นมายาหรือดังดวงดังปลดอมทั้งต้น. ข้อกำหนดนี้ถือกันว่าเป็นเรื่องของคำสอนพราหมณ์ และ เป็นบทบัญญัติอันแท้จริงของพระเวท

แต่ “คำสอนฮินดู” ได้พัฒนาขึ้นจาก “คำสอนพราหมณ์” โดยได้เพิ่มเติมอะไรใหม่ๆ ลงไป กล่าวคือ—

๑. ตามหลักดั้งเดิมในคำสอนพราหมณ์ ทางแห่งความหลุดพ้นที่เรียกว่า “ชฎานมารุค” (ทางแห่งญาณหรือปัญญา) คำสอนฮินดูก็รับรองด้วย และได้เพิ่มทางอีก ๒ คือ “กรรมมารุค” (ทางแห่งกรรม) กับ “ภักติมารุค” (ทางแห่งความภักดี) จำเป็นทางแห่งความหลุดพ้นเช่นกัน

๒. ทางแห่งกรรมหรือ “กรรมมารค” นั้น หมายถึง การบูชาัญญ, การประกอบพิธีกรรม, การทรมานตัวเอง, การบำเพ็ญตบะ, (ท่านผู้อ่านจึงเห็นได้ตรงกันว่า “กรรม” ที่หมายถึงในศาสนาอื่นนั้น ไม่ตรงกับทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงการกระทำทางกายวาจาใจที่เป็นสุจริต อันเป็นส่วนแห่งศีลธรรม กับกรกระทำทางสมาธิและอบรมปัญญา อันเป็นส่วนแห่งการทำให้จิตให้ตบะน้อยลงจนสิ้นไปในที่สุด ไม่ถือการบูชาัญญ หรือการทรมานตัวเป็นหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา)

๓. ทางแห่งความรัก หรือ “ภักติมารค” หมายถึง ความรักความอุทิศตัวเองต่อเทพเจ้าที่มีตัวตน คำว่า “ภักติ” หรือ “ภักดิ์” นี้ตรงกับคำในคัมภีร์อุปนิษัตที่ว่า “อุปาสนา” แปลว่า “การเข้าไปนั่งใกล้.” ความหลุดพ้นจะมีได้ด้วยความจงรักภักดีต่อเทพเจ้า นี่เป็นหลักการทั่วไปของศาสนาฝ่ายเทวนิยม และบางศาสนาถือว่าเพียงข้อนี้ข้อเดียวเป็นหลักการใหญ่และสำคัญที่สุด

ยุคของศาสนาฮินดู

ศาสนาฮินดูอาจแบ่งได้เป็น ๔ ยุค ทั้งตามรัชสมัย
ของท่าน จ. ราชกฤษณะ ผู้เป็นองค์ประธานาธิบดีของ
อินเดีย ในหนังสือชุด Indian Philosophy ของท่าน ยุค
ทั้ง ๔ นั้น คือ:—

๑. ยุคพระเวท (Vedic Period) ระหว่าง ๓,๕๐๐ ปี
ถึง ๖๐๐ ปี ก่อน ค.ศ. หรือคิดเทียบง่าย ๆ ก็คือระหว่าง
เวลา ๘๐๐ หรือ ๑,๐๐๐ ปี ก่อนพุทธศักราชจนเริ่มพุทธศั-
กราช โดยเหตุที่พระเวทที่ได้นามอีกอย่างหนึ่งว่าศุรุติ^๕ นั้น แบ่ง
ออกเป็น ๓ ส่วน คือ มันตระ, พราหมณะ, อุปนิษัต เพราะ
ฉะนั้นการศึกษาศาสนาฮินดูในยุคพระเวท จึงควรทราบว่
มันตระ หรือมนตร์นั้นหมายถึงบทสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้า
เป็นคำฉันท์ มีความเก่าเป็นอันดับแรก, พราหมณะหมาย
ถึงคำร้อยแก้ว อันกล่าวถึงพิธีกรรม และคำอธิบายเกี่ยวกับ
พิธีกรรมนั้น มีความเก่ารองลงมาจากมันตระ, ส่วนอุปนิษัต
แปลว่าเข้าไปนั่งใกล้ หมายถึงนั่งใกล้ฟังคำสอนของอาจารย์
เป็นภาคที่ ๓ แห่งพระเวท อันอธิบายถึงปรัชญาว่าด้วยสภาพ

ของมนุษย์และสัตว์โลก, ขีวาคมนัน (ตัวคนน้อย) และปรมาคมนัน (ตัวคนตากล) เป็นต้น อนึ่งบางท่านแบ่งพระเวทออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑. กรุมกานฺท (กัณฑ์หรือส่วนอันว่าด้วยกรรมหรือพิธีกรรม) ได้แก่มนตร์กับพราหมณะ ๒. ชุญานกานฺท (กัณฑ์หรือส่วนอันว่าด้วยญาณหรือความรู้) ได้แก่อุปนิษัต เมื่อแบ่งอย่างนี้จะเห็นได้ว่าอุปนิษัตเป็นภาคปรัชญาของพระเวท

๒. **ยุคมหากาพย์ (Epic Period)** ระหว่าง ๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. ๒๐๐ หรือคิดเทียบ พ.ศ. ก็ประมาณเริ่ม พ.ศ. ถึง พ.ศ. ๘๐๐ การเรียกชื่อยุคนี้ว่า “มหากาพย์” เพราะงานที่เด่นในยุคนี้คือมหากาพย์รามายณะ และมหากาพย์มหาภารตะ ซึ่งแต่ละเรื่องเป็นบทกวีเรื่องใหญ่และยาว เกี่ยวกับวีรบุรุษผู้มีนามกระเดื่อง ทั้งยังแฝงปรัชญาไว้ด้วย โดยเฉพาะมหาภารตะ ได้มีบางตอนที่กลายเป็นคัมภีร์ศาสนาอันมีชื่อเสียงของอินเดีย จนกระทั่งปัจจุบันนี้คือภควัทคีตา อันแสดงถึงหลักธรรมเรื่องอาत्मัน และพระพรหมไว้ชัดเจน หนังสือเรื่องภควัทคีตาอยู่ในบรรพหนึ่งของ

มหาภารตะ มีนามว่าภีষมบรรพ. ในยุคนี้ซึ่งตรงกับยุค
เริ่มต้นแห่งพระพุทธศาสนา ได้มีปรัชญาฮินดูที่เด่นเกิดขึ้น
๖ สาขา เรียกว่า ทรรศนะ ๖ (๖ ทรรศน) ซึ่งจะกล่าว
ข้างหน้า เพราะฉะนั้น จึงนับว่าเป็นยุคสำคัญ ทั้งทาง
มหาภารต, ทางศาสนาและปรัชญาของฮินดู

๓. ยุคสูตร (Sutra Period) ตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๐

เป็นต้นมา เป็นยุคที่ได้มีการรวบรวมเรียบเรียงปรัชญาหรือ
ทรรศนะต่าง ๆ อันมีอยู่ในยุคมหาภารตให้เป็นรูปสูตร
หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นการย่อความหรือจับ
ประเด็นสำคัญลงเป็นสูตร เพื่อจำง่ายและเป็นหลักฐาน

๔. ยุคปราชญ์ (Scholastic Period) ตั้งแต่ ค.ศ.

๒๐๐ เป็นต้นมาเช่นเดียวกัน คือยุคที่ ๓ ที่ ๔ ไม่สามารถ
แยกออกจากกันได้ในเรื่องกาลเวลา แต่แยกได้ในเรื่องราว
ยุคปราชญ์ คือยุคของนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงหลายคนที่มี
ทรรศนะต่าง ๆ กัน ได้แย้งกัน นามของนักปราชญ์เหล่านั้น
เช่น กุมาริลละ, ดังกระ, ศรีหะระ, รามานุจะ, มัธวะ,

วาจัตถุ, อุตุนะ, ภาสกระ, ษัณเฑาะ, วิชฌานภิกขุ และ
 รชุนาถ. มีข้อสังเกตว่านักปราชญ์เหล่านี้ได้เถียงกันด้วย
 จำนวนโวหาร และครุกรรมวิทยามากกว่า. เหตุผลที่ยุคสุคร
 และยุคปราชญ์ มีกำหนดกาลในระยะเวลาเดียวกัน ก็คือนัก
 ปราชญ์ที่กล่าวนามมาแล้ว เท่ากับเป็นอรรถกถาจารย์
 อธิบายเนื้อความและหลักธรรมในสูตรนั้น ๆ ให้ชัดเจนขึ้น
 กล่าวคือมีทั้งการย่อหลักธรรมลงเป็นสูตร และการอธิบาย
 สูตรให้ชัดเจน ในระยะเวลาใกล้เคียงกันจนแยกไม่ออกว่า
 สมัยไหนเกิดก่อนกัน. เพราะฉะนั้นถ้าจะให้หมดปัญหา
 ควรแบ่งยุคที่ ๓-๔ เป็นยุคเดียวกัน คือยุคสุครและปราชญ์
 หรือยุคสุครและอรรถกถาที่อธิบายสูตร

กล่าวตามความเห็นของผู้เขียนยุคทั้ง ๔ ที่กล่าวมา
 แล้ว ควรแบ่งเป็น ๓ ยุค และเปลี่ยนชื่อยุคให้ชัดเจนขึ้น คือ
 ๑. ยุคพระเวท ๒. ยุคมหากาพย์ และวรรณคดี ๓. ยุค
 สุครและปราชญ์. แต่ในการเรียบเรียงเรื่องของผู้เขียนจะต้อง
 แยกอีกแนวหนึ่ง

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงศาสนาฮินดู ผู้แต่งหนังสือมักกล่าวเฉพาะเรื่องพระเวทซึ่งอยู่ในยุคต้น และเรื่องทรรคชะหกกัษัตร์ซึ่งอยู่ในยุคต่อมาเท่านั้น ไม่ค่อยได้กล่าวถึงยุคหลัง ยิ่งกว่านั้นปราชญ์ชาวอินเดียบางคนอธิบายศาสนาฮินดู ตามแนวเวทानตะซึ่งเป็นทรรคชะหกกัษัตร์ทรรคชะหกกัษัตร์ที่แท้คือศาสนาฮินดูแท้ ส่วนข้อความในภาษาดันตฤทียกมามากับ กัษัตร์เอาภคัตต์คามางและแปลไว้ ปราชญ์ชาวอินเดียที่กล่าวถึงคือ จักรวรรดิราชโคปาดจารี ผู้แต่งหนังสือ Hinduism, Doctrine and Way of Life.

แนวที่ผู้เขียนจะกล่าวในการอธิบายเรื่องศาสนาฮินดูนี้คล้ายกับการจัดยุคทั้ง ๔ ของท่าน ด. ราชกฤษณัน แต่จะจัดแบ่งให้ชัดขึ้นคือ ๑. ยุคพระเวท ๒. ยุคมหากาพย์และทรรคชะหกกัษัตร์ ๓. ยุคหลัง. เฉพาะยุคหลังจะกล่าวถึงข้อที่ศาสนาฮินดูแบ่งออกเป็นนิกายนับถือพระวิษณุ และนิกายนับถือพระศิวะ รวมทั้งลัทธิปลีกย่อยใหม่อื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะให้ชัดเจนก็ควรจะเป็นหนังสือเล่มหนึ่งอีกต่างหาก ในที่นี้จะกล่าวเพียงย่อ ๆ

๑. อุกพระเวท

พระเวทเดิมมี ๓ ภายหลังเพิ่มอีก ๑ เป็น ๔ ตามลำดับ คือ ๑. อุกเวท เป็นบทสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้า ๒. ยชุรเวท ว่าด้วยพิธีบูชาขวัญ ๓. สามเวท ว่าด้วยบทสวดสำหรับใช้ทั่วไปในกลุ่มประชาชน ในพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่นำมาจากอุกเวท. แม้ยชุรเวทเองก็ใช้เป็นบทสวดของประชาชนทั่วไปเช่นกัน. ๔. อถรรพเวท (อถรวเวท) ว่าด้วยคาถาอาคม เพื่อใช้ในความมุ่งหมายต่าง ๆ เช่น รักษาโรค, เหาชนะผู้อื่น เป็นต้น

ข้อที่กล่าวไว้ว่า เวทที่ ๒ และที่ ๓ ใช้สำหรับประชาชน หมายความว่าในสมัยเดิม มีไว้สำหรับผู้นับขวัญประกอบพิธี และใช้สวดเอง ภายหลังเมื่อวางกฎเกณฑ์ในการบูชาขวัญมากขึ้น การทำพิธีจึงตกเป็นของพราหมณ์หรือพระไป. โดยเฉพาะอถรรพเวท ย่อมเป็นของสำหรับเอกชนจะพึงเลือกใช้ ต่อมาก็อาจไปตกอยู่กับผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

ที่ว่าพระเวทแบ่งออกเป็นมันตรี, พราหมณะ และ

อุปนิษัตน์ หมายความว่าแต่ละเขตแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน
เช่นนั้น แต่บางตำราก็ว่าแบ่งออกเป็น ๔ คือ มันตระ,
พราหมณะ, อารัณยกะ และอุปนิษัต. บางตำราก็ว่าแบ่ง
ออกเป็น ๒ คือ มันตระ กับพราหมณะ ส่วนอารัณยกะกับ
อุปนิษัตแบ่งอยู่ข้างท้ายของพราหมณะนั่นเอง

ก่อนจะอธิบายความหมายของคำว่ามันตระ เป็นต้น
ขอแยกให้เห็นว่าแต่ละเขตมีมันตระ, พราหมณะ และ
อุปนิษัตอย่างไร และจะอธิบายความหมายคำนั้น ๆ ไป
ในตัว.

๑. ฤคเขต มีมันตระ หรือมนตร์อันรวบรวมไว้เป็น
หมวดหมู่เรียกฤคฤทติกา เป็นมนตร์หรือโคลก ๑,๐๑๒ บท.
มีพราหมณะ คือคำอธิบายวิธีใช้มันตระเพื่อเป็นคู่มือของ
พราหมณ์แต่ละคนผู้ทำพิธีบูชาของคน ๒ พราหมณะ คือ
โฮตเรยพราหมณะ กับเกาษคักพราหมณะ. มีอุปนิษัต ๒
คือ โฮตเรยอุปนิษัต กับเกาษคักอุปนิษัต. มนตร์เท่ากับบท
ดำหรับท่อง, พราหมณะเท่ากับกฎเกณฑ์, อุปนิษัตเท่ากับ

๑. เรีกอีกอย่างหนึ่งว่า สังขยานพราหมณะ

ปรีชาญาณ มนตร์เป็นบทประพันธ์ของกวี, พราหมณะเป็น
บทประพันธ์ของพระ, อุปนิษัตเป็นบทประพันธ์ของปรีชา
เมธี คือไม่ใช่คน ๆ เดียวกันแต่ทั้งนั้น แต่ได้มีการเพิ่มเติม
เรื่อยมา คือมนตร์เก่าที่สุด พราหมณะเก่าของลงมา
อุปนิษัตใหม่ที่สุดในยุคของพระเวท

๒. ยชุรเวท มีมนตร์อันรวบรวมไว้เป็น ๒ หมวด
หรือ ๒ ดัณฎิคา คือ ไคตติรียดัณฎิคา ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่ง
ว่า ยชุรเวทคำ กับวาชสเนยดัณฎิคา ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่ง
ว่า ยชุรเวทขาว, มีพราหมณะ ๒ คือ ไคตติรียพราหมณะ
กับศคปฐพราหมณะ, มีอุปนิษัต ๓ คือ อังดาอุปนิษัต, ไคต
ติรียอุปนิษัต และพฤททวารันยอุปนิษัต. คำรามางฉบับ
กล่าวว่ายชุรเวทเป็นร้อยแก้วล้วน ไม่มีบทกวีเจือปน แม้
เป็นมนตร์ก็เป็นคำร้อยแก้ว คำราที่กล่าวนี้ เช่นพจนานุกรม
ต้นตงกฤตอังกฤษของอาปเต และมอเนียร์วิลเดียมส์ กับ
หนังสือเรื่องปรีชาญาณฮินดูของร็อดด เบอ์นาร์ด แต่คำรา
ของไปค์และวิทนียก้าวว่าส่วนหนึ่งเป็นร้อยแก้ว ส่วนหนึ่ง
เป็นบทกวี. และคำว่ายชุรเวทคำหรือขาวนั้น ไปค์อธิบายว่า
คำหมายถึงยังไม่ชัดเจน ขาวหมายถึงชัดเจน.

๓. ดามเวท มีมนตร์อันรวบรวมไว้เป็นหมวด หรือ
 ดัญหิตาเพียง ๑ ดัญหิตา เรียกว่าดามดัญหิตา มีโคลก
 ๑,๕๔๘ บท เป็นบทสวดที่ใช้ในพิธีบูชาญัตติเรียกว่า “โธมะ”
 โดยส่วนใหญ่. ในสมัยหลังเมื่อพระหรือพราหมณ์เป็นผู้ทำ
 พิธีแทนประชาชนแล้ว มีข้อกำหนดว่ายุวเวทสำหรับพระ
 พวกอชฺวรูปุใช้ทำพิธี ส่วนดามเวทสำหรับพระพวกอชฺวคาคริ
 ใช้ทำพิธี. ดามเวทมี ๔ พราหมณะ มีพราหมณะที่รู้จักกัน
 ๔ ชื่อ คือ เปราทพราหมณะ กับษทุจิตพราหมณะ
 มีอุปนิษัท ๒ คือ เกนอุปนิษัท กับฉานุโทคฺยอุปนิษัท

๔. อถรรพเวทมีมนตร์อันรวมไว้เป็นหมวดหรือดัญ-
 หิตา เพียง ๑ ดัญหิตา เรียกว่า อถรวดัญหิตา เป็นคาถา
 อาคมเพื่อใช้ในการความมุ่งหมายต่าง ๆ ประมาณ ๗๖๐ เรื่อง
 ไปศักดิ์ว่าสำหรับพระพวกอชฺวรูปุใช้ทำพิธี พระเหล่านั้นสืบ
 ต่อมาจากฤษีอชฺวรูปุเป็นเหตุให้เกิดนามอถรรพเวทอีกชื่อ
 หนึ่ง. เวทนี้มีพราหมณะ ๑ ชื่อ โคปถพราหมณะ, มี

๑. คำว่าบางเล่มกล่าวว่าอถรรพเวทสำหรับคนธรรมดา ไม่ใช่สำหรับ
 พระ จึงมิได้รับความเคารพสูงเหมือนเวททั้ง ๓ ข้างต้น

อุปนิษัต ๔ คือ กถาอุปนิษัต, ปรัศน์อุปนิษัต, มุณฑก-
อุปนิษัต และมาณทุกยอุปนิษัต

ผู้เขียนขอเรียนให้ทราบว่า ตำราว่าด้วยศาสนาฮินดู
ส่วนใหญ่แยกกล่าวไว้เป็นตอน ๆ คือตอนมันตระ, ตอน
พราหมณะ, ตอนอุปนิษัต ผู้เขียนได้รวบรวมใหม่ให้เห็นว่า
เวทไหน มีมันตระอย่างไร พราหมณะอย่างไร อุปนิษัต
อย่างไร ไม่ต้องไปค้นที่ละตอน แต่ชื่อในภาษาสันสกฤต
อาจจะทำให้จำยากและไม่สะดวกในการอ่านอยู่บ้าง คำที่
เขียนมีจุดข้างล่างแสดงว่าไม่มีสระ คำใดพอจะเขียนในรูป
ภาษาไทยได้ก็เขียนแบบภาษาไทย

มีข้อที่ควรกล่าวไว้ในที่นี้คือ คัมภีร์อุปนิษตนับถึง
๓๐๘ หรือมากกว่านั้น แต่ที่น่ากล่าวในที่นี้เฉพาะที่เก่าแก่
และมีข้อปรากฏในตำราต่าง ๆ

เซอร์ มอเนียร์ วิลเลียมส์ พยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า
จากข้อความในคัมภีร์ทุกเขต อันนับว่าเก่าแก่ที่สุดในคัมภีร์

ทั้งหลาย แสดงว่า ศาสนาฮินดูในขั้นแรกเป็นเอกเทวนิยม คือเชื่อหรือนับถือเทพเจ้าองค์เดียว (Monotheism) ดังที่ผู้เขียนได้คัดมาแปลไว้ในหนังสือศาสนาเปรียบเทียบ หน้า ๘๕-๘๗ แล้ว. ต่อจากนั้นได้ชี้ให้เห็นว่ามีเทพเจ้าอื่นๆ ทยอยๆ เกิดขึ้นมาโดยลำดับ เช่นเทพช่อ วรุณะ ผู้เป็นใหญ่แห่งสวรรค์ แต่ก็มีเทพเป็นชุดอีก ๓ องค์ คือ อินทระ, อคิน และธูระ

ตรงนี้ขอแทรกคำของศาสตราจารย์ เอ. แอด. บาร์นัม แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอนไว้เล็กน้อย ท่านผู้นักถ่วงไว้ในเรื่องตำนานกรรมาศาสนาที่ยังมีผู้นับถืออยู่เฉพาะเรื่องศาสนาฮินดูว่า "เทพเจ้าที่สำคัญที่สุดแห่งทุกเวทนั้นในบั้นฮินดูตามัญทั่วๆ ไป ได้พากันล้มต้อยแล้วเป็นส่วนใหญ่. เช่นพระอินทร์ ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งสงครามที่ยิ่งใหญ่ของชาวอารยัน กลายไปเป็นเพียงเทพเจ้าแห่งฝน ซึ่งมีผู้บูชาเพียงเล็กน้อย. พระวรุณะผู้ทรงหนึ่งเคยเป็นเทพราชผู้ประทับอยู่ในวิมานอันสูง ทยอยตรวจดูการกระทำของมนุษย์ทั้งหลาย คุกคามโทษคนชั่ว ก็กลายไปเป็นเพียงเทพเจ้าแห่งสมุทรของ

ชาวอินเดียไป พระศุรยะ เทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ และพระ
อัคนี เทพเจ้าแห่งไฟและการบูชาญ ยังพอจะมีผู้เคารพอยู่
บ้าง. เทพเจ้าที่เข้ามาแทนที่และกลายเป็นประมุขของเทพที่
สำคัญที่สุดของศาสนาฮินดู ก็คือพระวิษณุผู้เกี่ยวข้องกับ
ดวงอาทิตย์และการบูชาญ กับพระซึ่งต่อมากลายเป็น
พระศิวะ เทพเจ้าผู้ร้ายแห่งภูเข"

เซอร์ มอเนียร์ วิลเดียมส์ ได้คัดข้อความในคัมภีร์
ฤคเวทมาแปลเป็นภาษาอังกฤษต่อไป เพื่อแสดงให้เห็นว่า
ศาสนาฮินดูได้กลายจาก "เอกเทวนิยม" (Monotheism)
มาเป็นลัทธิพหุเทวนิยม (Pantheism) คือเชื่อว่าเทพเจ้า
แทรกซึมอยู่ทุกหนทุกแห่งอย่างไร? ต่อจากนั้นได้ชี้ให้เห็น
ว่าการบูชาญเริ่มมีขึ้นอย่างไร? ต่อมานี้เรื่องชั้นวรรณะ
เกิดขึ้นมาอย่างไร? เป็นเรื่องที่ตอบกันได้จากคัมภีร์ฤคเวท
ทั้งต้น (ปुरुษสูกตะ มณฑลที่ ๓๐ ข้อ ๘๐) ดังจะแปลเป็น
ภาษาไทยให้เห็นต่อไปนี้:—

๑. Neptune

“วิญญาณซึ่งมีร่างนามสี่พระหนึ่งพัน,
มีตาหนึ่งพัน, มีเท้าหนึ่งพัน,
ห่อหุ้มโลกไว้ทุก ๆ ด้านโดยรอบ,
ก็ยังทำให้อวกาศซึ่งไม่ใหญ่กว่าคืบให้เต็มด้วย.
ท่านนั่นเองเป็นสากลโลกนี้;
ท่านเป็นทุกอย่างที่กล่าวถึงเป็นอยู่, เป็นแท้ และจะ
เป็น;
ท่านเป็นเจ้าของความไม่ตาย
ดำดึกดำบรรพ์เพียง ๑ ใน ๔ ของท่าน
ส่วนอีก ๓ ใน ๔ เป็นอมรในปากฟ้า
จากท่านผู้มีนามว่าปุรุषะ ได้เกิดวิราช
และจากวิราช ปุรุषะก็ได้ปรากฏขึ้น
เป็นผู้เทพเจ้าและฤๅษีได้ทำพิธีกรรม
ท่านเหล่านั้นได้บูชาญ โดยให้ปุรุषะเป็นเครื่อง
สังเวย
เมื่อเขาแบ่งแยกปุรุषะ. เขาคิดออกอย่างไร ?

๑. พระพรหมผู้ปรากฏพระองค์เป็นปฐมนี้ มีนามว่า ปุรุषะ ทุกสิ่ง
เกิดมาจากปุรุषะอย่างไร ปรากฏในที่นี้

ปากของปุระจะเป็นอะไร ? แขน, ขา และเท้าเป็น
อะไร ?

ปากของปุระเป็นพราหมณ์, แขนของปุระ
สร้างเป็นกษัตริย์กับ, ขาเป็นเกษตรกร (ไถ่),
ศูทรขึ้นคำเกิดจากเท้าของปุระ”

จากข้อความในฤคเวทตอนนี้ เราได้เห็นเค้าของดัพ-
พิตเทวนิยม ซึ่งกลายมาจากเอกเทวนิยม, การบูชาอัญ,
การแบ่งชั้นวรรณะอันปรากฏในยุคแรกของศาสนาฮินดู

หนึ่งในสี่แรกไม่มีข้อความในพระเวท ซึ่งแสดงถึง
ความอ่อนแอตายเกิด ดังที่ศาสนาฮินดูหลังถึงถือเป็นเรื่อง
สำคัญ, ไม่มีข้อห้ามคนเป็นทาส แต่งงานใหม่, ไม่มี
ข้อตั้งเดิมการแต่งงานแต่เด็ก, ไม่มีข้อห้ามหรือกีดกันเกี่ยว
กับชั้นวรรณะ, ไม่มีข้อห้ามการเดินทางไปต่างประเทศ

ทุกตำนานเป็นดัมยมนคระ คือสมัยพระเวทรุ่นแรก
ประมาณ ๑,๕๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ.

ครั้นมาถึงสมัยพราหมณะ ประมาณ ๘๐๐ ถึง ๕๐๐
ปีก่อน ค.ศ. ซึ่งก็จัดเป็นสมัยพระเวทเหมือนกัน แต่เป็นรุ่นต่อ
มา เราได้พบว่าเป็นสมัยที่พราหมณ์มีอำนาจหน้าที่ในการ
บูชาญและประกอบพิธีกรรมมากขึ้น คัมภีรพราหมณะจึง
เกิดขึ้นเพื่อเป็นคู่มือของคัมภีรมันตระ ในการประกอบพิธี
กรรมอันดัดบับซับซ้อน

กล่าวโดยสังเขปที่ คัมภีรมันตระเป็นตัวแทนของการ
บูชาธรรมชาติแห่งพระฤๅษีทั้งหลาย อันพัฒนาขึ้นในแคว้น
ปัญจาบ ส่วนคัมภีรพราหมณะเป็นคำอธิบายพิธีกรรมของ
พราหมณ์ อันพัฒนาขึ้นเมื่อชนชาติอารยันซึ่งหลังจากเข้า
มาตั้งภูมิลำเนาในแคว้นปัญจาบแล้ว ก็ได้ตั้งภูมิลำเนาแผ่
ขยายไปในอินเดียตอนภาคตะวันตกเฉียงเหนือ

กล่าวโดยเรื่องความเชื่อถือการแบ่งคนเป็น ๔ วรรณะ
คือ พราหมณ์, กษัตริย์, แพศย์ และศูทร ซึ่งปรากฏต่าง ๆ
ในคัมภีรฤคเวทนั้นได้เริ่มชัดเจนขึ้น แต่ก็ยังไม่ถึงมีกฎเกณฑ์

ต่าง ๆ อย่างสมัยต่อมา. คำสอนเรื่องความเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเป็นหลักสำคัญของศาสนาฮินดูในสมัยหลังยังไม่เจริญเต็มที่ คงมีพอเป็นเค้า เช่นคัมภีร์ศคปฐพราหมณะกล่าวว่า ดัตว์และพืชที่ถูกมนุษย์ทำร้ายในชาตินี้ย่อมคอยแก้แค้นในชาติต่อไป. ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าก็ยังเป็นไปในทำนองว่ามีการตายการฟื้นจากฐานะ คือเมื่อได้รับอมฤตภาพ คือความไม่ตายจากพระผู้เป็นเจ้า (พระพรหม) ด้วยการบูชาบุญและการบำเพ็ญตบะ

มอเนียร์ วิดเลียมส์ ดันนิษฐานว่า การฆ่ามนุษย์บูชาบุญคงไม่เป็นที่ถูกอริยาศรัยพื้นฐานของพวกฮารยัน คัมภีร์พราหมณะจึงอธิบายว่าเทวดาฆ่ามนุษย์ ส่วนที่เหมาะสมจะใช้บูชาบุญก็ออกไปจากมนุษย์เข้าสู่ร่างม้า ม้าจึงกลายเป็นสัตว์ที่เหมาะสมจะใช้ฆ่าบูชาบุญ เมื่อฆ่าม้า ส่วนที่เหมาะสมจะใช้บูชาก็ออกจากตัวม้าไปเข้าสู่ร่างโค เมื่อฆ่าโค ส่วนที่เหมาะสมจะใช้บูชา ก็ออกจากตัวโคไปเข้าสู่ร่างแกะ จากแกะไปสู่แพะ ส่วนที่เหมาะสมจะใช้บูชา คง

อยู่ในตัวแพะนาคที่ดุเดือด เพราะฉะนั้น แพะจึงกลายเป็นสัตว์
เหมาะสมควรที่สุดสำหรับใช้ฆ่าบูชาบุญ

เรื่องของคำว่า “แพะรับบาป” จะมีประวัติมาอย่างไร
ผู้เขียนไม่ทราบ แต่เมื่ออ่านดูข้อความในคัมภีร์พราหมณะ
ตอนนั้นแล้ว ก็เห็นจะพออธิบายได้ทางหนึ่ง. รวมความว่า
พวกพราหมณ์ได้หาทางเปลี่ยนจากการฆ่ามนุษย์บูชาบุญมา
เป็นฆ่าสัตว์ ๔ ชนิด คือ ม้า โค แกะ แพะ โดยลำดับ
(ซึ่งทางพระพุทธศาสนาคัดค้านด้วยประการทั้งปวง).

ครั้นมาถึงสมัยอารยันกะกับอุปนิษัท ซึ่งถือว่าเป็น
คัมภีร์ต่อท้ายคัมภีร์พราหมณะ บางท่านก็อธิบายว่าพราหม-
ณะนั้นมียุคก่อนท้ายยุคถึงอารยันกะและอุปนิษัท บางท่านก็
อธิบายว่า ถัดจากพราหมณะก็ถึงอุปนิษัท ส่วนอารยันกะ
นั้นแบ่งอยู่ระหว่างพราหมณะกับอุปนิษัท ซึ่งก็เป็นท่านของ
เดียวกัน ต่างแต่โวหาร. การที่เรียกชื่อว่า “อารยันกะ” ที่
แปลว่า “เนื้อของวัว” นั้น ก็เพราะข้อความในคัมภีร์นั้น

๑. ในการพิมพ์ครั้งที่ ๓ ค้นได้ว่ามีในคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งจะอธิบายใน
ประวัติศาสตร์ศาสนา เล่ม ๒

ลักษณะดังกล่าวต้องนำไปอ่านในที่ซึ่งดัดเย็บในป่า แต่ทว่าพระ
ทางปรัชญาที่ปรากฏในคัมภีร์นั้น ก็เกี่ยวข้องกับเรื่องภายนอก
จนต้องมีคำอธิบายทางปรัชญาเกิดขึ้นซึ่งเรียกว่า “อุปนิษัต”
แปลว่า “เข้าไปนั่งใกล้” หมายถึงนั่งใกล้อาจารย์เพื่อฟัง
คำอธิบาย

สมัยของอุปนิษัตอย่างเก่าแก่ที่สุดก็ประมาณ ๖๐๐ ปี
ก่อน ค.ศ. ซึ่งเป็นระยะใกล้เคียงกับสมัยของพระพุทธเจ้า ถ้า
คิดตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ก็ ๖๒๓ ปีจนถึง ๕๔๓
ปีก่อน ค.ศ.

ปรัชญาฮินดูอันมีมูลรากมาจากคัมภีร์อุปนิษัต อาจ
ย่อลงเป็นหัวข้อทั่ว ๆ ไปได้ดังต่อไปนี้:—

๑. อาตมัน หรือ อัสตา (Soul) เป็นของมีอยู่
ชั่วนิรันดร์ ไม่ว่าจะมองในแง่จิตหรือแง่อนาคต.
อธิบายว่า อาตมันมี ๒ ชนิด คืออาตมันดากตอันสูงส่ง ซึ่ง
เรียกชื่อต่าง ๆ กันว่า พรมาตมันบ้าง, พรหมบ้าง, บุรุษะบ้าง
กับอาตมันดัวนบุคคต ของดั่งมีชีวิตที่เรียกว่า ชีวาตมัน.

ถ้าอาตมันซึ่งเป็นตัวอื่นหรือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของมนุษย์ และสัตว์ ทั้งอาตมันต่างก็ และอาตมันส่วนบุคคลอื่นเป็น ของมีอยู่ชั่วนิรันดร์ ก็จะต้องไม่มีเบืองตน เพราะถ้ามี เบืองตนก็จะต้องมีที่สุด ฉะนั้นอาตมันทั้ง ๒ ประเภทนี้ ไม่ ว่าจะถือว่าต่างกันหรือเหมือนกัน ได้มีได้เป็นมาแล้วแต่มี มาและจะต้องมีคงเป็นตลอดไป

๒. วัตถุ หรือสสารที่เป็นเนื้อหาของเอกภพ หรือสากลโลกนี้เป็นของนิรันดร์. เนื่องจากปรัชญาของ ฮินดูมีเป็นหลักอยู่ข้อหนึ่งว่า “นาตตุโน วตตุติหิ” (ไม่มี อะไรที่จะสร้างขึ้นได้จากความไม่มีอะไร) ฉะนั้นจึงต้องรับ รองความมีอยู่นิรันดร์ของวัตถุ. แต่ในชั้นเวทาคะถือว่า ทุกสิ่งนอกจากพระพรหมเป็นมายาไม่ใช่ของจริง

๓. อาตมัน ไม่อาจทำอะไรได้ตามลำพัง จะ ทำหน้าที่คิด, รู้อารมณ์, รู้ดังรู้ทุกข, จำได้, กระทำหรือ แสดงเจตนาออกมาได้ ก็ต่อเมื่อเกี่ยวข้องกับอายตนะภายนอก คือสิ่งที่เห็นได้ ฟังได้ ดมได้ได้เป็นต้น. และเมื่อมี

รูปกายห่อหุ้ม มีใจมาทำหน้าที่คล้ายทางเดินให้อาตมมัน
แต่คงอะไรต่ออะไรออกมาได้

๔. การที่อาตมมันกับร่างกายมารวมกันอยู่นั้น
ทำให้เกิดความผูกพันหรือผูกมัด และทำให้เกิดความ
ทุกข์ เป้าหมายที่จะต้องจัดการ คือการทำลายความผูกพัน
และความทุกข์ ด้วยการทำให้อาตมมันไม่มารวมตัวกับร่าง
กายอีก. เพราะทราบได้ที่อาตมมันยังอาศัยร่างของเรา ก็จ
จะต้องมีการทำความดีความชั่ว และได้รับผลของความดีความ
ชั่วนั้น

๕. เมื่อทำกรรมลงไปแล้ว การจะให้ได้รับ
ผลกรรมสมบูรณ์ ก็ต้องให้อาตมมันไปอยู่ในภพหรือ
ภูมิที่มีการให้รางวัลหรือลงโทษ เช่น สวรรค์ นรก
แต่ถ้าจะหลุดพ้นจากความผูกพันหรือความทุกข์ จะต้องผ่าน
ชั้น ๔ ชั้นดังต่อไปนี้ คือ ๑. สาสโลกยะ ไปเกิดในสวรรค์ซึ่ง
เป็นโลกเดียวกับเทพเจ้า หรือพระพรหม ๒. สามปียะ มี
ความใกล้เคียงกับเทพเจ้า ๓. สารูปยะ มีความเหมาะสม

ที่จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทพเจ้า และ ๔. สายย่อย
บรรลุความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทพเจ้า

๖. การเวียนว่ายตายเกิดแห่งอาตมัน ผ่าน
ร่างกายนับจำนวนไม่ถ้วนนั้น คือคำอธิบายอย่างแท้
จริงถึงความชั่วร้ายที่มีอยู่ในโลก เพราะระหว่งการเวียน
ว่ายตายเกิดนั้น อาตมันต้องรับทุกข์รับสุข ดับดับวนเวียนอยู่
มิรู้จบสิ้น เมื่อทำให้หลุดพ้นจากการกระทำได้ ก็จะหมด
ความรู้ถึงในเรื่องตัวคนดองบุคคล หรืออาตมัน จะเหลือ
อยู่แต่อาตมันแท้ ๆ คือ ปรมาตมัน หรืออาตมันดังกด

นี้เป็นทฤษฎีทางปรัชญาของศาสนาพราหมณ์ หรือ
ฮินดูซึ่งประมวลได้ อันมีมูลรากมาจากคัมภีร์อุปนิษัท

รวมความว่ายุคพระเวทเริ่มประมาณ ๑,๕๐๐ ปีก่อน
ค.ศ. จนถึง ๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ. และแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ
มันตระ, พราหมณะและอุปนิษัท. อีกอย่างหนึ่งยุคพระเวท
นี้ เรียกชื่อได้สั้น ๆ อีกว่า “ศรุต” แปลว่า “ได้ฟังมา”

หมายถึงฤษีได้ฟังมาจากพระเป็นเจ้าโดยตรง คัมภีร์คำสอน
ยุคนี้จึงถือว่า ได้รับเรื่องราวมาจากพระเป็นเจ้า มิใช่มนุษย์
แต่งขึ้นเอง ต่อในยุคต่อ ๆ ไปซึ่งเรียกว่า “สัมฤติ” ซึ่ง
แปลว่า “ระลึกได้” จึงเป็นเรื่องที่มนุษย์แต่งขึ้น

เมื่อกล่าวโดยย่อก็เป็นทราบกันว่า คัมภีร์คำสอนฮินดู
แบ่งออกเป็น ศรัติ (ฟังมาจากเทพเจ้า) กับสัมฤติ (ระลึกได้)
เพียง ๒ หัวข้อเท่านั้น ต่อเมื่อเกิดถกถึง “คัมภีร์” ขึ้น
ในภายหลังจึงมีผู้กล่าวใหม่อีกว่า คัมภีร์คำสอนฮินดูนั้นแบ่ง
เป็น ๔ ภาค คือ

๑. “ศรัติ” (หมายถึงพระเวทที่พระฤษีรับทราบมา
จากเทพเจ้า) สำหรับ “ดัตตยยุค” หรือ “กฤตยยุค” อันได้
แก่ยุคทอง, คือยุคที่ธรรมะสมบูรณ์เต็มที่

๒. “สัมฤติ” (หมายถึงความรู้ที่พระฤษีระลึกได้)
สำหรับ “ไตรตายุค” อันเป็นยุคที่ธรรมะเสื่อมลง ๓ ใน ๔

๓. “ปุราณะ” (หมายถึงนิยายเก่าแก่ที่ใช้เล่าเพื่อช่วยให้ผู้ฟังสติปัญญาเสื่อมลงกว่าเดิม เข้าใจหลักธรรมได้) สำหรับ “ทวาปยุค” อันเป็นยุคที่ธรรมะเสื่อมลงครึ่งหนึ่ง

๔. “คันตระ” (หมายถึงปัญญาที่แผ่ไปเพื่อป้องกันภัยอันตราย) สำหรับกัลยยุค คือยุคปัจจุบันอันเป็นยุคเสื่อมหรือยุคแห่งการทะเลาะวิวาท ซึ่งธรรมะเสื่อมลงไป ๓ ใน ๔

เมื่อแบ่งห้วงยุคออกเป็น ๔ ภาคอย่างนี้ การเข้าใจในเรื่องวันเดือนปีก็จะต้องเปลี่ยนไป เพราะยุคทั้ง ๔ ของศาสนาฮินดู ซึ่งรวมกันเป็น ๓ มหายุคนั้นกำหนดตามลำดับยุคเป็นจำนวนปี คือ ดัศยยุคหรือกฤตยุค ๓,๗๒๘,๐๐๐ ปี, เทรตายุค ๓,๒๘๐,๐๐๐ ปี, ทวาปยุค ๘๖๔,๐๐๐ ปี และกัลยยุค ๔๓๒,๐๐๐ ปี รวมเป็น ๓ มหายุค ๘,๓๐๐,๐๐๐ ปี ส่วนที่จัดยุคในหนังสือเดิมนี้ เท่าที่สืบสวนได้ทางประวัติ

๑. คันตระ มาจากคำว่า คัน ซึ่งเป็นธาตุ แปลว่า “แผ่ไป”, ตระ เป็นปัจจัยใช้แทนคำว่า “ป้องกัน” หรือ “ช่วยให้ปลอดภัย” คำอธิบายในหนังสือปรัชญาฮินดูของเบอร์นาร์คหน้า ๒๖

ศาสตร์ ก็จาก ๓,๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง
รวมกันแล้วก็ประมาณไม่เกิน ๓,๕๐๐ ปี

๒. ยุคมหากาพย์และวรรณคดี

ยุคนี้เริ่มเมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. จนถึง ค.ศ.
๒๐๐ รวมระยะเวลาประมาณ ๗๐๐ ปี นับเป็นยุคที่สำคัญ
คือ นอกจากพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นจะเกิดขึ้นแข่งกับ
ศาสนาอื่นในยุคนั้นแล้ว ยังมีศาสนาและลัทธิต่าง ๆ ของ
ศาสนาอื่นยังเกิดขึ้นดังต่อไปนี้ :—

๑. มหากาพย์ รามายณะ เป็นบทกวีประมาณ
๒๔,๐๐๐ โฉลก กล่าวถึงพระวิษณุ อวตารที่ ๔ เป็นพระราม
เพื่อปราบอสูร “ราวณะ” หรือที่เราเรียกว่าคชกัณฐ์ แม้
ฤษีวาลมิกจะเป็นผู้แต่ง แต่ชาวฮินดูก็ถือว่าได้รับความ
ศรัทธาจากเทพเจ้า

๒. มหากาพย์ มหาภารตะ เป็นบทกวีประมาณ
๒๒๐,๐๐๐ บรรทัด ท่องเรื่องกล่าวถึงการสงครามระหว่าง

กษัตริย์พวกเการวะกับปาลทวะซึ่งเป็นญาติกัน และกล่าวถึงพระวิษณุอวตารที่ ๘ เป็นกฤษณะ ทำหน้าที่ด่าร้ายบริดคักให้อรชุน พร้อมทั้งได้สอนปรัชญาและศาสนาแก่ออรชุน. คัมภีร์ภควัทคัมภีร์ที่ชื่อเต็มๆว่าเป็นยอดปรัชญาของฮินดูนั้น เป็นข้อความในบรรพที่ ๖ แห่งมหาภารตะ ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด ๑๘ บรรพ

๓. ทรรศนะทงหก เมื่อพูดถึงปรัชญาฮินดู ก็จำเป็นต้องพูดถึงทรรศนะทงหก ซึ่งแม้จะมีชื่อต่างกันมีแนวต่างกัน แต่ก็ถือว่าเกิดขึ้นจากคัมภีร์อุปนิษัตด้วยกัน และเดินทางไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน คือเพื่อให้เกิดปัญญาที่แจ่มแจ้งเห็นจริงซึ่งดำรงธรรมสูงสุดของฮินดู. ก่อนที่จะกล่าวแยกทรรศนะแต่ละข้อให้ครบทั้งหกตามจำนวน ขอกล่าวถึงข้อสรุปที่ทรรศนะทงหกยอมเห็นพ้องต้องกัน อันปรากฏในหนังสือชื่อ Hindu Philosophy ของ ร็อดด เบอ์นาร์ด หน้า ๑๘ ดังต่อไปนี้:—

“ธรรมชาติมีวงกลมอันไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลาย และมีระยะเวลาอันยาวนานแห่งการดำรงตัว, การดำรงรักษา, การทำลาย”

“หลักแห่งการเริ่มต้นใหม่” ของอาตมามีอยู่ว่า ชีวิตและความตายเป็นเพียง ๒ ด้านแห่งวงกลมวงหนึ่ง ซึ่งอาตมามีผู้กั้นอยู่ และการที่อาตมามีไปเกาะเกี่ยวอยู่กับเพราะอวิชชา คือความไม่รู้ถึงภาพที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย”

“ธรรมะเป็นกฎศีลธรรมแห่งสากลโลก ซึ่งให้เหตุผลได้เป็นอย่างดีสำหรับวงกลมอันไม่มีที่สิ้นสุดของธรรมชาติ และโชคชะตาของวิญญาณของมนุษย์”

“ปัญญาหรือญาณเป็นทางไปสู่ความหลุดพ้น และโยคะเป็นข้อปฏิบัติที่จะบรรลถึงความหลุดพ้นขั้นสุดท้าย”

๑. ศาสนาฮินดูไม่ถือว่าอาตมามีเกิดใหม่ ร่างกายในชาติใหม่เปรียบเหมือนเสื้อผ้า ซึ่งอาตมามีเปลี่ยนใส่ใหม่ แต่อาตมามียังคงเดิม

๕
ทรรศนะทงทก

ทรรศนะทงทกมีรายนามทรรศนะ และผู้เขียนคัมภีร์
ดังต่อไปนี้ :-

๑. นยายะ ของ โคตมะ
๒. ไวเคษิกะ ของ กณาทะ
๓. สางขะ ของ กปัสสะ
๔. โยคะ ของ ปคัณฺฑล
๕. มีมangsa ของ ไชมินิ เรียกว่า "ปุมมังสา"
ก็ได้
๖. เวทานตะ ของ พาทรายณะ เรียกว่า "อุตตร
มังสา" ก็ได้

๑. ลัทธินายะ

คำว่า "นยายะ" แปลว่า "นำไป" คือนำไปสู่การ
พิจารณาสอบสวนอย่างละเอียดถี่ถ้วน เมื่อแปลห้ก่อเอา
ใจความ ก็หมายถึงวิธีหรือกฎแห่งการหาความจริง ซึ่ง
อาศัยหลักตรรกวิทยา. เพราะเหตุนี้ ชื่อเรียกสำหรับลัทธินายะ

นยายะ จึงมีชื่อว่า “ตฤกวิทยา” (ตรรกวิทยา) บ้าง
 “วาทวิทยา” (วิชาว่าด้วยวาทะ) บ้าง. มีผู้กล่าวว่า
 โคตมะ หรือเคาตมะผู้สถาปนาตถิชน์ เกิดประมาณ ๕๕๐ ปี
 ก่อน ค.ศ. ถ้าคิดเทียบศักราชของเราก็คือ ปุณฺณพุทธกาล
 มาก คือเกิดก่อนพระพุทธเจ้าประสูติประมาณ ๗ ปี.
 วิชชีจะได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักของตถิ
 นยายะนั้น มีอยู่ ๑๖ ประการ เช่น ๑. ประมาณ วิชชีให้เกิด
 ความรู้ชอบ ๒. ประเมยะ เรื่องที่จะพึงรู้ชอบ ๓. ตั้งดยะ
 ความสงสัย เป็นต้น

ประมาณหรือวิชชีให้เกิดความรู้ชอบนั้นมี ๔ อย่าง
 ๑. การรู้ประจักษ์ (ปรคฺยกฺษ หรือ perception) ๒. การ
 อนุมานหรือคาดคะเน (อนุมาน หรือ inference) ๓. การ
 เปรียบเทียบ (อุปมาน หรือ comparison) ๔. พะยานถ้อย
 คำ (ศัพฺพ หรือ verbal testimony)

ประเมยะ เรื่องที่พึงรู้ชอบมี ๑๒ อย่าง คือ ๑. อาคมัน
 ๒. ตัรฺวะ หรือ ร่างกาย ๓. อินทริย์ คือ อายตนะห้าห้วงเห็น

สำหรับทั้ง เป็นต้น ๔. อรรถะ คือประโยชน์หรือความมุ่ง
หมาย ๕. พุทธิ หรือปัญญา ๖. มนะหรือใจ ๗. พฤติกรรม
หรือ ปุรุชกุติ ๘. โทษ หรือความผิด ๙. การเกิดอีก หลังจาก
ที่ตายไปแล้ว หรือ เปรมุขภาวะ ๑๐. ผลแห่งความดี
ความชั่ว ๑๑. ความทุกข์ และ ๑๒. ความหลุดพ้น หรือ
อปรนุค คือหลุดพ้นจากทุกข์อย่างเด็ดขาด

ท่านราชกฤษณ์นั้น อดีตประธานาธิบดีของอินเดีย
ย่อดัชนีภาษาละตินเป็นภาษาอังกฤษว่า Logical Realism
หรือดัชนีนิยมทางตรรกวิทยา หมายความว่าพิสูจน์ถึงต่าง ๆ
ว่ามื่ออยู่จริง หรือเป็นอยู่จริงทางตรรกวิทยา

เรื่องละเอียดโปรดอ่านในหนังสือปรัชญาฮินดู ที่มีผู้
แต่งไว้หลายด้านด้วยกัน เช่นของราชกฤษณ์และเบอร์
นาร์ค

๒. ลัทธิไวเศษิกะ

คำว่า “ไวเศษิกะ” มาจากคำว่า “วิเศษ” ซึ่ง

หมายถึงลักษณะที่ทำให้สิ่งหนึ่งต่างไปจากอีกสิ่งหนึ่ง. ภูณาทะผู้วางระบบดัทธินี้ กล่าวกันว่าเป็นบุคคลในศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสต์ศักราช และมีผู้กล่าวว่า ดัทธินิยายะความจริงมีมานานแล้ว แต่โคตมะได้รวบรวมวางเป็นระบบขึ้นฉันใด แม้ดัทธินิเวศนิกะก็มีมานานแล้วก่อนหน้าภูณาทะเป็นแต่ภูณาทะมารวบรวมวางเป็นระบบขึ้น ก็ฉันนั้นเหมือนกัน

ท่านวราภฤชณัน ย่อดัทธินิเวศนิกะลงเป็นคำอังกฤษว่า Atomistic Pluralism หรือพหุนิยมเนื่องด้วยปริมาณนิยม

เนื่องจากดัทธินิเวศนิกะสอนเพื่อความหลุดพ้น จึงได้นามอีกอย่างหนึ่งว่า “โมกษศาสตร์” (ศาสตร์แห่งความหลุดพ้น) และในการหลุดพ้นนั้น การรู้อย่างแจ่มแจ้งซึ่งอาตมมัน เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างยิ่ง ดัทธินิเวศนิกะจึงมีนามอีกอย่างหนึ่งว่า “อชฺยาตมศาสตร์” (ศาสตร์แห่งอาตมมันอันยิ่งใหญ่)

ดัทธินิเวศนิกะใช้วิธีของตรรกวิทยาในการพิสูจน์ถึงทั้ง

หลายว่ามีอยู่เป็นอยู่จริง เป็นแต่ได้ใช้ทฤษฎีปริมาณเจ้า
ผิดมั่ว

สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่จริงอันนั้น ครั้นตามทฤษฎีของดักลาส
ไวเคอร์มิกะมีอยู่ ๘ อย่าง คือ ๑. ดิน ๒. น้ำ, ๓. ไฟ, ๔. ธรรม,
๕. อากาศ, ๖. กาละ, ๗. พืช หรือ เทชะ หมายถึงสถานที่
หรือสิ่งที่มีการกินเนื้อ, ๘. อาคัมมัน, ๙. ใจ หรือมนะ

ด้วยการรวมตัวของสิ่งเหล่านี้ สิ่งอื่น ๆ ย่อมเกิดขึ้น
มากมายหลายหลาก. ทฤษฎีปริมาณที่ใช้ในการอธิบาย
ความมีอยู่แห่งสิ่งต่าง ๆ นอกตัวเรา นั้น อาศัยหลักเรื่องธาตุ ๔
หรือมหาภูต คือ ดิน น้ำ ไฟ ธรรม เป็นสำคัญ

“ความดีสูงสุด เป็นผลเกิดมาจาก “ชญาณ” หรือ
“ญาณ”. “ชญาณ” เกิดขึ้นจากกรรมบางอย่าง. ญาณ
หรือความรู้หรืออะไรเล่า? รู้สาระแห่งสิ่งใดไปนั้นคือ ปทาวุระ
(ความหมายแห่งบท), ทฤษฎี (เนื้อหา), คุณ (คุณงามความดี)

หรือคุณลักษณะ), กรรม (การกระทำ), สมฉาย (หมวด),
วิเศษ (หมู่) โดยวิธีดูความคล้ายกันหรือต่างกัน” (ไฉน-
ษิกสูตร)

คำว่าหมวด ตรงกับคำอังกฤษว่า Genus คำว่าหมู่
ตรงกับคำอังกฤษว่า Species เมื่อเทียบในทางชีววิทยา
ตระกูลหรือ family แบ่งออกเป็นหลาย genus แต่ละ genus
แบ่งออกเป็นหลาย species

๓. ลัทธิสงฆะ

ลัทธิสงฆะนั้นถือกันว่าเป็นปรัชญาอันดีที่เก่าแก่ที่สุด
เพราะนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการพยายามทำให้ปรัชญาของ
พระเวทกลมกลืนกับเหตุผล

พระฤษีผู้แต่งคัมภีร์แห่งลัทธิชนมนามว่า กบิละ มีคำ
กล่าวถึงภาสตมัยของท่านผู้ใดต่าง ๆ กัน แต่น่าหนักมาก
ไปทางที่ว่าท่านเกิดในสมัยศตวรรษที่ ๖ ก่อน ค.ศ. คือสมัย
เดียวกับพระพุทธเจ้า แต่ในหนังสือพุทธจริตของอัสวโฆส

ได้มีคำพรรณนาข้อกีดกันของพระพุทธเจ้าในสมัยที่ยังเป็น
พระโพธิสัตว์ ได้ข้อออกฉนวนใหม่ๆ ทรงได้แย่งทฤษฎีของ
ดัตถิสงขระ ให้ธาทาตบศ (อาพารดาต) พึงด้วย

คำว่า “ดางขระ” มาจากคำว่า “ดักขยา” แปลว่า
“การนับ” หรือจำนวน ที่มีช้อย่างนเพราะหลักรรมหรือ
ปรัชญาของดัตถิสงขระ กล่าวถึงคติศวะหรือความจริงแท้ ๒๕
ประการ ซึ่งอาจย่อลงเป็น ๒ คือ ปุรุชะ อันได้แก่อาตมัน
หรือวิญญาณสาถด (Cosmic Spirit) ๓ ปุรกฤติ หรือ
ปฤคิ สิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือคั่นกำเนิดของสิ่งทั้งหลาย (Cosmic
Substance) อีก ๓

ความมุ่งหมายของดัตถิสงขระ คือสร้างปัญญาให้
เกิด เพื่อทำลายล้างเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวง และปลดปล่อย
ปุรุชะ หรืออาตมันออกจากสิ่งผูกพัน. ความทุกข์ตามดัตถิ
สงขระ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ :—

๑. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุภายใน เช่นความผิด

ปกติของร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่า “อาชฺยาตฺมิกะ”

๒. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุภายนอก เช่น มนุษย์,
สัตว์ หรือแมลงไม่มีชีวิตอื่น ๆ ที่เรียกว่า “อาชิเภาตฺมิกะ”

๓. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุนอกอำนาจ หรือ
เหนือธรรมชาติ เช่น บรรยายากาศ, ดาวพระเคราะห์ ที่เรียก
ว่า “อาชิไทวิกะ”

การจะแก้ทุกข์เหล่านี้ได้เด็ดขาด จำเป็นต้องปลุกฝัง
ให้เกิดปัญญานิคที่จะปลดปล่อยอาตมมันออกจากสิ่งผูกพัน
ได้

กล่าวโดยหลักการ ถัทธิต่างระยะ เป็นอเทวนิยม

(Atheism) ไม่เชื่อในเรื่องพระเจ้าสร้างโลก เป็นทวินิยม
(Dualism) เชื่อว่ามีของจริงแท้อยู่ ๒ คือ ปุรุชะ หรือ
อาตมัน ๑ ปรกฤติหรือเนื้อหาแห่งสิ่งทั้งปวงที่เข้ามาผสม
กับอาตมัน ๑ ถัทธิต่างระยะไม่เชื่อว่า ถ้าดั้งเดิมไม่มีอะไร

แล้ว จะสร้างโลกหรือตั้งทั้งหลายขึ้นมาจากความว่างเปล่า
ได้ เพราะฉะนั้นทั้งอาคัมมันตะปฏิกฤติ จึงเป็นของมีมาก่อน
ชัณรัตนคร ไม่มีใครสร้าง

ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงคัดค้านตัทธินี้ แล้วแต่จะไปแสดง
หาดีจาธรรมด้วยพระองค์เองนั้น มีประเด็นสำคัญอยู่ที่ยังมี
ตัวการหรือตัวอื่น คืออาคัมมันตะอยู่ ถ้ายังมีอิตตาหรือ
อาคัมมันตะอยู่ครบใด ก็ยังกล่าวไม่ได้ว่าหลุดพ้น เพราะแม้
สามารถจะหลุดพ้นจากถึงภายนอก แต่ก็ไม่สามารถจะหลุด
พ้นจาก “ตัวเอง” ได้. กล่าวให้ชัดกว่านั้น แม้ไม่ยึดถือ
ดังอื่นแล้ว แต่ยังยึดถือ “อิตตา” อยู่ ก็ยังไม่ควรนับว่าหลุด
พ้น. อีกประการหนึ่ง การมีตัวการหรือตัวอื่นคือปุระ ที่
เรียกว่า อาคัมมันตัง เขตตัญญู หรือ เกษตรวัชณะ บ้าง ก็
เป็นการยากที่จะกล่าวได้ว่า มีแต่ตัวการหรือตัวอื่นล้วนๆ
โดยไม่มีลักษณะหรือคุณสมบัติ คล้ายกับจะกล่าวว่ามีคน
ยืนอยู่ แต่คนๆ นั้นไม่มีเงา ไม่มีเครื่องแต่งตัวลักษณะใดๆ
ฉะนั้น

ตัดทวน ๒๕ นั้น อาจจัดประเภทภายใต้หัวข้อ ๔ ประ-
การได้ดังนี้ :—

๑. ดั่งซึ่งมีได้ถูกผลิตขึ้นมา และมีได้ผลิตอะไร
ขึ้นมา
๒. ดั่งซึ่งมีได้ถูกผลิตขึ้นมา แต่ผลิตดั่งอื่นได้
๓. ดั่งซึ่งถูกผลิตขึ้นมาด้วย ผลิตดั่งอื่นได้ด้วย
๔. ดั่งซึ่งถูกผลิตขึ้นมา และผลิตดั่งอื่นไม่ได้

ข้อแรก ได้แก่ปุระ ซึ่งมิได้ถูกพัฒนาและไม่พัฒนา
ดั่งใด, ไม่มีอะไรเป็นต้นเหตุ ทั้งตัวเองก็ไม่เป็นเหตุของ
ความมีความเป็นแห่งดั่งทั้งหลาย

ข้อที่ ๒ ได้แก่ปรกฤติ เป็นดั่งซึ่งมิได้ถูกพัฒนา แต่
พัฒนาดั่งอื่นได้, ไม่มีอะไรเป็นต้นเหตุ แต่เป็นต้นเหตุแห่ง
ความมีความเป็นของปรากฏการณ์ทั้งหลาย

ปรกฤติมีคุณหรือสมบัติ ๓ ประการคือ ๑. ดัดทวน

ความดีหรือความบริสุทธิ์เทียบด้วยแสงสว่าง ๒. ราชย์ ความ
กำหนดยนิค หรือความเคลื่อนไหวเป็นพฤติกรรม ๓. คมัต
ความมืด หรือความเฉย ไม่กระตือรือร้น เทียบด้วยอุปดัก.
คุณทั้ง ๓ อย่างนี้รวมกันเป็นเนื้อหาของปฏิบัติ เหมือนคัน
ไม้รวมกันเป็นป่าไม้ฉะนั้น

ข้อที่ ๓ ได้แก้คำศวะอีก ๗ คือ ๑. มหัตหรือพหุ
ได้แก่ปัญญา ๒. อหังการ ความรู้ดีว่าตัวเราอันทำให้แยก
มาเป็นปัจเจกชน ๓. คันมาคร หรือธาตุละเอียดสุดอีก ๕
รวมเป็น ๗. คันมาครหรือธาตุละเอียดสุด ๕ นั้น คือ ธาตุ
ละเอียดของเสียง, สัมผัส, รูป, รส และกลิ่น. ทั้ง ๗ อย่าง
นี้ถูกผลิตขึ้นมาด้วย ผลิตตั้งขึ้นได้ด้วย

ข้อที่ ๔ ได้แก้คำศวะอีก ๑๖ คือ ๑. มนัสหรือใจ
๒. ชญาเนนทริย์ คืออินทริย์ที่เป็นใหญ่ในการรู้ & อย่าง
๓. กรเมนทริย์ คืออินทริย์ที่เป็นใหญ่ในการงานหรือการกระทำ & อย่าง และ ๔. มหาภูตะ ธาตุสำคัญ ๕ อย่าง รวมเป็น

๓๖. ทศตวรรษหรือความจริงแท้ของ ๓๖ นั้นถูกผลิตขึ้นมา และ
ผลิตถึงขั้นไม่ได้

ชญาเนนทรี ๕ คือ ๑. ความสามารถในการฟัง
(โศรต) ๒. ความสามารถในการรู้ลึก (ตฤ) ๓. ความ
สามารถในการเห็น (จกขุ) ๔. ความสามารถในการดม
รส (รสณ) ๕. ความสามารถในการดมกลิ่น (ฆฺราณ)

กรเมนทรี หรืออินทรีที่เป็นใหญ่ในการกระทำ ๕
อย่างคือ ๑. ความสามารถในการแสดงออก (วาญ)
๒. ความสามารถในการให้กำเนิด (อุปัตตะ) ๓. ความ
สามารถในการถ่ายออก (ปาย) ๔. ความสามารถในการ
จับต้อง (ปาณิ) ๕. ความสามารถในการเคลื่อนไหว
(ปาตะ)

มหาภูตะ หรือธาตุสำคัญ ๕ อย่าง คือ ๑. อากาศ
๒. ดม ๓. ไฟ ๔. น้ำ ๕. ดิน มีชื่อที่ควรจำในทศ คือ
อากาศ นั่นหมายถึงช่องว่าง

๔. ลัทธิโยคะ

ลัทธิโยคะ ซึ่งปติญฐิเป็นผู้ให้กำเนิดขึ้น มิได้หมายความว่า ปติญฐิเป็นผู้ค้นพบคำสอนนี้ กล่าวกันว่า คำสอนนี้มีมาแต่แต่ปฐมกาล เป็นแต่ปติญฐิมารวบรวมเรียบเรียงขึ้นเป็นสูตรคือโยคสูตร ท่านจึงได้รับเกียรติว่าเป็นผู้สถาปนาลัทธิโยคะ ตมัยของปติญฐิ ประมาณ ๓ หรือ ๔ ศตวรรษก่อน ค.ศ.

โยคะแปลว่าการประกอบ คือการลงมือทำให้เกิดผล ลัทธินี้อาศัยปรัชญาของลัทธิต่างระยะเป็นมูลฐาน แต่ก็มีปรัชญาที่ต่างออกไปบ้าง จุดมุ่งหมายของโยคะมีอยู่ว่าจะช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นตลอดไปจากความทุกข์ ๓ ประการ ดังกล่าวมาแล้วในลัทธิต่างระยะ

๑. ในการทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งเกิดจากเหตุภายใน เช่นโรคภัยไข้เจ็บ หรือความประพฤตินิด จะต้องพยายามให้บรรลุละความไม่ยึดถือโลก โดยไม่จำเป็นต้องแยกตัวออกจากโลก

๒. ในการทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งเกิดจาก เหตุภายนอก เช่นสัตว์ร้าย หรือโจรผู้ร้าย เป็นต้น พึงดำรวม จิตใจและตั้งที่เนื่องด้วยใจ เป็นการทำให้มรุตฺตฺร ละเอียด

๓. ในการทำให้หลุดพ้นจากเหตุนอกอำนาจหรือ เห็นธรรมชาติ เช่นธาตุหรืออำนาจอันเร้นลับละเอียดอ่อน พึงบำเพ็ญสมาธิ ซึ่งเป็นจุดประสงค์อันแท้จริงของดัตถิโยคะนี้

โยคีหรือผู้บำเพ็ญโยคะย่อมพยายามที่จะเป็นผู้พ้นจาก วงกลมแห่งชีวิตและความตายอย่างเด็ดขาด โดยพิจารณา เห็นธรรมชาติว่าเป็นพลังงานอันเดียว แต่ทำงานสองแง่ คือ จากภายนอกพลังงานพยายามที่จะแยกตั้งทั้งหลายออกจาก กันที่เรียกว่าความตาย จากภายในพลังงานพยายามที่จะ รวมตั้งทั้งหลายเข้าด้วยกันที่เรียกว่าชีวิต. การบำเพ็ญโยคะ ก็เพื่อรวมพลังงาน ๒ อย่างนี้เข้าด้วยกัน. โยคะวางกฎดำ- หรับปฏิบัติ และวางวิธีเพื่อบรรลุหรือดำรวมระจจิตใจ ของแต่ละบุคคลที่เรียกว่าชะระ จนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิต

ใจதாகที่เรียกว่าปุรุषะ เมื่อชัวับริบรลงถึงสภาพดั้งเดิมของ
คน คือปุรุषะ ก็ชัวับริบรหรือหลุดพ้นจากสถาน
การณ์ทั้งปวงแห่งพายุร้ายและความสงบ, ความสุขความ
ทุกข์ และชัวับริบรพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

ถัทธิโยคะถือว่าชัวับริบรหรือวิญญาณของแต่ละบุคคลนั้น
เป็นส่วนหนึ่งของวิญญาณสากล หรือปุรุषะหรือปรมาตมานัน
แต่มาเกี่ยวข้องในเรื่องของกาลและเทศะ คือกาลเวลาและ
สถานที่ ก็เพื่อที่จะตามความรู้งานทั้งปวงเกี่ยวกับสภาพที่แท้จริง
ของคน. ถัทธิจึงวางวิธีปฏิบัติเพื่อจะนำมนุษย์ไปสู่สภาพที่
แท้จริงดั้งเดิม อันไม่เกี่ยวกับกาลและเทศะอีกต่อไป

คำว่า “โอม” เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ในถัทธิโยคะ ใช้
สำหรับรวมความหมายที่เนื่องด้วยพระเป็นเจ้า แล้วกล่าว
ซ้ำ ๆ กันเพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงสิ่งสูงสุด และเพื่อบinding
อุปนิสัยในการบำเพ็ญโยคะ

อธิบายวิธีในการบำเพ็ญโยคะ มี ๘ ประการดังต่อไปนี้ :-

๑. ยมะ ดำรงความประพฤติ
๒. นิยมะ การบำเพ็ญข้อวัตรทางศาสนา
๓. อาตมะ ทำนงที่ถูกต้อง
๔. ปราณายามะ การบังคับลมหายใจไปในทางที่
ต้องการ
๕. ปริตยาหาระ การดำรงสมาธิ หู จมูก ตา ใจ กาย
๖. ชารณะ การทำให้ใจให้มั่นคง
๗. ชยานะ การเพ่ง
๘. ตมาธิ การทำให้เป็นสมาธิ คือตั้งมั่นอย่าง
ตั้ง

ลักษณะของโยคะนี้คล้ายกับต่างหระ เหมือนลักษณะของโยคะกับใจ-
เคษิกะ บางคนถึงกับกล่าวว่าโยคะเป็นสาขาของต่างหระ
แต่ก็จะเห็นว่าเน้นหนักไปคนละอย่าง คือต่างหระเน้นหนักใน
หลักการ โยคะเน้นหนักในวิธีการ

มีผู้ถามอีกคนหนึ่งว่า ไม่มีปัญญาหรือญาณ
เสมอด้วยต่างหระ ไม่มีกำลังเสมอด้วยโยคะ

ดัตถิสงฆะเป็นอเทวนิยม แต่โยคะก่อนไปทางเทวนิยม แต่ที่แปลกคือจุดมุ่งหมายของโยคะ มิใช่เพื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทพเจ้าหากอนุโลมตามปรัชญาของสงฆะ คือ เพื่อจะแยกปรกฏติออกจากปุระ. ความภักดีต่อเทพเจ้าซึ่งไม่ปรากฏคำสอนในดัตถิสงฆะนั้น ดัตถิโยคะถือว่า เป็นวิธีหนึ่งในหลายวิธีที่จะบรรลุถึงความหลุดพ้น. เทพเจ้าตามทรรคระของดัตถิโยคะ มิใช่ผู้สร้างหรือผู้ถอนมรณะจากโลกนี้ มิใช่ผู้ให้รางวัลหรือลงโทษมนุษย์ แต่เป็นเพียงปุระวิเศษหรือปุระพิเศษเท่านั้น เพราะฉะนั้นมุ่งเผยแผ่ดัตถิสงฆะกับโยคะ ให้ถูกใจผู้นับถือเทพเจ้าเป็นจุดศูนย์กลางแห่งดังทงปวง จึงประสบความสำเร็จตามใจอยู่บ้าง

อย่างไรก็ตามในภายหลังก็ได้มีผู้คิดแปลงดัตถิโยคะให้เอนเอียงไปทางเทพเจ้ามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคัมภีร์ภควัตคัตา แด่ดัตถิโยคะที่เน้นด้วยความภักดีในเทพเจ้า และนักปราชญ์รุ่นหลังเช่นวิษณุวานภิกษุถึงกับกล่าวว่า “บรรดาการเพ่งทงปวง การเพ่งต่อพระผู้เป็นเจ้ายิ่งใหญ่ เป็นการเพ่งอันสูงสุด”

๕. ลัทธิมีม้างสา หรือปรัมมีม้างสา

ลัทธิมีม้างสา หรือปรัมมีม้างสา คู่กันกับลัทธิ
เวทานตะ คือถ้าเรียกลัทธิที่ ๕ ว่ามีม้างสา ก็เรียกลัทธิที่ ๖
ว่าเวทานตะ แต่ถ้าเรียกลัทธิที่ ๕ ว่า ปรัมมีม้างสา ก็เรียก
ลัทธิที่ ๖ ว่าอุคตรมีม้างสา

คำว่า “มีม้างสา” แปลว่า “พิจารณา, สอดส่อง”
หมายถึงพิจารณาสอดส่องพระเวท ทั้งลัทธิที่ ๕ และที่ ๖
ในบางครั้งก็เรียกชื่อว่าปรัมมีม้างสา กับอุคตรมีม้างสา จึง
หมายความว่าต่างก็เป็นลัทธิที่สอดส่องพระเวทด้วยกัน เป็น
แต่ว่าลัทธิที่ ๕ สอดส่องส่วนเบื้องต้นของพระเวท จึงชื่อว่า
“ปรัมมีม้างสา” ซึ่งแปลว่า “สอดส่องเบื้องต้นแห่งพระ
เวท” คือสอดส่อง “มันตระ กับพราหมณะ.” ส่วนลัทธิ
เวทานตะหรือลัทธิที่ ๖ สอดส่องปลายของพระเวท จึง
ชื่อว่า “เวทานตะ” ซึ่งแปลว่า “ที่สุด หรือเบื้องปลายของ
พระเวท” บ้าง “อุคตรมีม้างสา” ซึ่งแปลว่า “สอดส่อง
ส่วนต่อมาของพระเวท” คือสอดส่อง “อุปนิษัต”

โดยเหตุผลที่ว่าถัทธิ “ปรัมมังดำ” ตอบสนองเบ้อง
 ด้านแห่งพระเวท คือตอบสนองมันตรงกับพรหมณ์เอง
 ถัทธิจึงมีนามอีกอย่างหนึ่งว่า “กรมมังดำ” แปลว่า
 “ตอบสนองพิธีกรรมแห่งพระเวท”

และโดยเหตุผลที่ว่าถัทธิ “อุคตรมมังดำ” ตอบ
 สนองเบ้องปลายแห่งพระเวท คืออุปนิษัตถ์ ถัทธิเวทาคะ หรือ
 อุคตรมมังดำ จึงมีนามอีกอย่างหนึ่งว่า “พรหมมมังดำ”
 แปลว่า “ตอบสนองเรื่องพระพรหม” บ้าง “สุญานมมังดำ”
 แปลว่า “ตอบสนองญาณ” บ้าง

แต่ถัทธิเรียกขานง่าย ๆ ไม่ให้ซับซ้อน คือเรียกถัทธิ
 ที่ ๕ ว่า “มมังดำ” เฉย ๆ แล้วเรียกถัทธิที่ ๖ ว่า
 “เวทาคะ”

โชนินผู้แต่งคัมภีร์ “มมังดำสูตร” ซึ่งชื่อว่าเป็นผู้
 สถาปนาถัทธิมมังดำนั้น ประมาณกันว่าเกิดในสมัยระหว่าง
 ๖๐๐ ถึง ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. และคามที่เชื่อถือสืบกันมา ก็ว่า

ท่านผู้เป็นศิษย์ของท่านพาทรายนะ ผู้สถาปนาลัทธิเวทนาน-
ตะออกค่อหนึ่ง

ความมุ่งหมายของลัทธิมีนังดา คือลอบดองถึงกรรม
ชาติแห่งการกระทำที่ถูกคอง ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่า “กรรม.”
ข้อเด่นของมูลฐานของลัทธิมีนังดา หนึ่งคือการกระทำ
เป็นสาระสำคัญยิ่งของความเป็นมนุษย์. ถ้าไม่มีการกระทำ
บัญญัติไม่มีผล. ถ้าไม่มีการกระทำ ความสุขก็เป็นสิ่งที่เป็น
ไปไม่ได้. ถ้าไม่มีการกระทำ จุดหมายปลายทางของมนุษย์
ก็ไม่มีทางจะทำให้สมบูรณ์ได้. เพราะฉะนั้นการกระทำที่ถูก
คอง ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่า “กรรม” จึงเป็นดังจำเป็นเบื้องต้น
ของชีวิต

การกระทำทุกอย่างกล่าวกันว่ามามีผล ๒ ทาง คือผล
ภายนอกกับผลภายใน ผลภายนอกเป็นผลหยาบ เป็นสิ่งที่
แสดงตัวออกมา ผลภายในเป็นผลละเอียดสุชุม เป็นสิ่งที่
เรียกว่า “ศักยภาพ” คือยังไม่แสดงตัว แต่อาจให้ผลได้เหมือน
นาฬิกาที่ไขลานเอาไว้ ย่อมมีกำลังงานสะสมพร้อมที่จะแสดง
ผลงานออกมา